

UNIWERSYTET GDAŃSKI

Wydział Filologiczny

Instytut Filologii Germańskiej
ul. Wita Stwosza 51
80-308 Gdańsk Oliwa
Prof. zw. dr hab. Andrzej Kątny

Gdańsk, 9.02.2018

Ocena rozprawy habilitacyjnej oraz całokształtu dorobku organizacyjnego i naukowego dr Agnieszki Mac

1. Prezentacja sylwetki oraz ocena działalności dydaktycznej i organizacyjnej

Po ukończeniu studiów filologii germańskiej na UMCS w Lublinie Pani dr Agnieszka Mac podjęła w 1997 r. pracę w Instytucie Filologii Germańskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie; stopień doktora nauk humanistycznych uzyskała na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2004 r. na podstawie rozprawy pt. *Psycholinguistische Grundlagen der Leseprozesse in der traditionellen und multimedialen Lernumgebung im DaF-Unterricht [...]*¹ (promotor: prof. dr hab. Zdzisław Wawrzyniak). Obecnie zatrudniona jest w Katedrze Lingwistyki Stosowanej na etacie starszego wykładowcy. W latach 2004-2010 pracowała również w Kolegium Języków Obcych w Tarnobrzegu.

Dr A. Mac prowadzi(ła) wykłady i ćwiczenia z metodyki i dydaktyki języka niemieckiego, prawa oświatowego, technologii informacyjnej oraz seminaria dyplomowe (opieka nad ok. 45 pracami licencjackimi i dyplomowymi). W ramach programu Erasmus przeprowadziła zajęcia dydaktyczne na uniwersytetach w Lublanie, Grazu i Koblenz-Landau; ponadto wzięła kilkakrotnie udział w stażach zagranicznych, wizytach studyjnych (Instytut Herdera w Lipsku, Uniwersytet British Columbia w Vancouver oraz Wydział Lingwistyki Stosowanej w Winterthur [Szwajcaria]) doskonaląc umiejętności

¹ Praca ta w zmodyfikowanej i zaktualizowanej wersji wydana została drukiem (Rzeszów 2013).

pedagogiczne i zdobywając nowe doświadczenia w pracy ze studentami w tamtejszych ośrodkach. Pani dr Mac wykazała się dużym zaangażowaniem w prace organizacyjne macierzystej jednostki, na przykład jako kierownik praktyk pedagogicznych (2013/14), sekretarz komisji w trakcie egzaminów licencjackich (1999, 2002-2004), członek komisji rekrutacyjnej (2011), członek zespołu opracowującego dokumentację dla kierunku „Lingwistyka Stosowana” czy też jako odpowiedzialna za opracowanie oceny parametrycznej (2009-2013) i ankiety jednostki (2009-2012). W latach 2004-2012 pełniła ponadto funkcję asystenta redakcji czasopisma *Studia Germanica Resoviensia*. Pozytywnie oceniam również współpracę Habilitantki ze środowiskiem (zob. zał. 5).

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym

Jako osiągnięcie naukowe do oceny Kandydatka wskazała monografię

Textdesign und Bedeutungskonstitution im multimodalen Fernsehtext.

Dramatisierungsstrategien in deutschen und polnischen Nachrichtensendungen (Frankfurt nad Menem 2017, ss. 668).

[Design tekstu i tworzenie znaczenia w telewizyjnym tekście multimodalnym.
Strategie dramatyizacji w niemieckich i polskich serwisach informacyjnych]

Ta nadzwyczaj rozbudowana i obszerna rozprawa, opublikowana w Wydawnictwie Peter Lang, stanowi ważny przyczynek do stosunkowo nowej subdyscypliny lingwistyki mediów²; Autorka podejmuje w niej próbę „holistycznego opisu telewizyjnego tekstu multimodalnego” (Autoref., s. 5), przy czym głównym celem i przedmiotem badań jest opis i analiza strategii dramatyizacji tekstów informacji telewizyjnych w aspekcie porównawczym, tzn. niemieckich i polskich wiadomości. O jej wartości naukowej i wadze może świadczyć już sam fakt, iż funkcję recenzentów wydawniczych pełnili dwaj wybitni uczeni niemieccy, znawcy tej tematyki (prof. H.-H. Lüger i prof. J. Schiewe).

Rozprawa ta składa się z 9 rozdziałów i drobiazgowego oraz aktualnego i relewantnego wykazu literatury przedmiotu oraz źródeł (627–668). W rozdziale I przedstawiono przedmiot badań i cel rozprawy: celem rozprawy jest zbadanie multimodalnego tekstu telewizyjnego, jako produktu końcowego; analizie poddane zostały wybrane serwisy informacyjne telewizji polskiej (TV1) i niemieckiej (ARD) w celu wyeksplikowania podobieństw i różnic w układzie tekstu. Jako *tertium comparationis* przyjęto strategie dramatyizacji w tekstach wiadomości telewizyjnych obu stacji telewizyjnych. Rozdział II (16–38) zawiera charakterystykę telewizyjnych serwisów informacyjnych z perspektywy

² Por. np. R. Opiłowski et al. (red., 2015): *Lingwistyka mediów. Antologia tłumaczeń*. Wrocław oraz inne prace w serii „Wrocławskie studia z lingwistyki mediów”; B. Skowronek (2013): *Mediolingwistyka. Wprowadzenie*. Kraków.

medioznawstwa. Habilitantka słusznie podkreśla, iż wiadomości są konstruktami rzeczywistości, w których normy, tabu, nowości itp. są definiowane dla konkretnej grupy odbiorców (s. 21). Naszkicowano też historię obu serwisów informacyjnych (tzn. *Tagesschau* i *Wiadomości*) oraz ich charakterystykę. W kolejnym rozdziale (s. 39–71) zatytułowanym *Multimodalny tekst telewizyjny z lingwistycznego punktu widzenia* przedstawiono semiotyczne pojęcie tekstu; w takim ujęciu analiza tekstów musi uwzględniać również funkcje znaków niejęzykowych i ich wzajemne relacje. Habilitantka trafnie referuje pojęcie gatunku tekstu (Textsorte) i wzorca gatunkowego (Textmuster) w oparciu o niemieckojęzyczną literaturę przedmiotu. Rozdział zamykają rozważania dotyczące pojęcia wzorca stylistycznego (Stilmuster) oraz typy funkcji stylistycznych. Przedmiotem analizy w rozdziale IV (73–108) są gatunki tekstu należące do wzorca gatunkowego przekazów informacyjnych. Szczególną uwagę poświęcono gatunkom tekstów w mediach, zwłaszcza telewizyjnym. W trafny i rzeczowy sposób Autorka omówiła rozwinięcie tematyczne w gatunkach informacyjnych, jak i sposób przedstawiania w nich rzeczywistości (Inszenierung von Nachrichtenwirklichkeit), który może przybrać formę opowiadania z odpowiednio dozowaną dramaturgią. Rozdział V zatytułowany *Design tekstu i tworzenie znaczenia w wiadomościach telewizyjnych* zawiera hierarchiczny opis centralnych modalności tekstu telewizyjnego, tzn. systemów znaków: obraz (statyczny, dynamiczny), pismo (statyczne, animowane), język mówiony (elementy werbalne, parawerbalne), muzyka. Tym centralnym kategoriom przyporządkowano subkategorie i sposoby ich realizacji. Dzięki kreatywnemu korzystaniu z submodalnych kategorii i tworzenia odniesień do innych submodalność tekst otrzymuje określone znaczenie. W dalszej części wyjaśniono kluczowe dla rozprawy pojęcie **design tekstu** jako „konceptyjne połączenie różnych środków semiotycznych [...] oraz strategii ich aranżacji na płaszczyźnie telewizyjnego serwisu informacyjnego [...] w celu spełnienia określonej funkcji” (Autoref., s. 11). W zakończeniu rozdziału Habilitantka dyskutuje kryteria tekstowości tekstów multimedialnych i wskazuje na fakt, iż te tradycyjne konstytutywne kryteria muszą zostać poszerzone o dalsze cztery, to jest kodowalność, medialność, materialność i usytuowanie (Lokalität). Rozdział VI przybliży zagadnienia związane z kulturową analizą tekstu, jako że teksty są uwarunkowane kulturowo; ujęcie kultury jako zjawiska semiotycznego i dynamicznego modyfikowanego w ramach praktyk komunikacyjnych danej grupy społecznej, narodowej lub ponadnarodowej zgodne jest z nowszymi koncepcjami. Poprzez analizę tekstów paralelnych (z dwu lub więcej języków) wytworzonych w podobnym celu komunikacyjnym można zbadać wyrażanie określonych wzorców działań. Rozdział zamykają trafne i aktualne rozważania na temat kontrastywnej tekstologii oraz kontrastywnej lingwistyki mediów. Rozdział VII stanowi udaną próbę wypracowania dla własnych badań pojęcia dramatyzacji i strategii dramatyzacji w tekstach medialnych informacyjnych. Dramatyzacja stanowi w ujęciu Habilitantki zbiór określonych strategii „mających na celu zamierzone działania prowadzone w ramach inscenizacji

rzeczywistości danego wydarzenia, polegające na nadaniu mu spotęgowanego dramatycznego wydźwięku” (Autoref., s. 12) oraz aranżację tekstu informacji celem wytworzenia dramatyzującego zabarwienia. Najobszerniejszą część monografii stanowi rozdział VIII (207–606) zatytułowany *Kulturowo-kontrastywne porównanie niemieckich i polskich wiadomości telewizyjnych*, w którym przedstawiono we wstępie zasady doboru korpusu, sformułowano pytania badawcze oraz zaprezentowano trójpłaszczyznowy rozbudowany model (płaszczyzna makro, mezo i mikro) służący do równoległej analizy serwisów informacyjnych obu stacji telewizyjnych. Funkcję tekstów paralelnych ma pełnić pięć ważnych wydarzeń w roku 2015 i 2016, a mianowicie klęsk żywiołowych (trzęsienie ziemi w Nepalu), wydarzeń z dziedziny gospodarki (referendum w Grecji), polityki (zamachów terrorystycznych we Francji i Brukseli). Habilitantka w sposób bardzo precyzyjny i drobiazgowy opisała kolejno na poszczególnych płaszczyznach zasady analizy poszczególnych elementów, a następnie zanalizowała przedstawianie zdarzeń w serwisach informacyjnych obu stacji telewizyjnych ilustrując je bardzo obszernym materiałem wizualnym i tekstowym oraz transkrypcjami. Taka precyzyjna analiza była możliwa dzięki stworzeniu obszernego katalogu kryteriów uwzględniających trzy filary tekstu audiowizualnego (dźwięku, obrazu) i wzajemnych interakcji obu kodów. Rozdział IX (607–626) zawiera wyniki analizy i rozbudowane odpowiedzi na postawione pytania badawcze; przedstawia również różnice i podobieństwa odnośnie strategii dramatyzacji na poszczególnych płaszczyznach.

Podsumowując stwierdzam, iż monografia ta stanowi spójnie metodologicznie i warsztatowo dzieło o dużej wartości poznawczej. Chociaż mediolingwistyka jest stosunkowo nową (młoda) dynamicznie rozwijającą się subdyscypliną (*in statu nascendi*), w której metody analizy, terminologia, subsystemy znaków, ich wzajemne relacje oraz ich znaczenie (funkcje) są w fazie doprecyzowania, to Habilitantka w klarowny i dyskursywny sposób oddaje zawiłą problematykę badań i problemów teoretycznych mediolingwistyki oraz formułuje własne interpretacje i tezy (R. 1–7). Wykazuje ona przy tym bardzo dobrą orientację w obszernej i interdyscyplinarnej literaturze przedmiotu i potrafi dokonać aplikacji tej wiedzy do własnych badań empirycznych budując stosowne narzędzia analizy. Niezwykle obszerny i wielopłaszczyznowy (multimedialny) materiał empiryczny pozwolił na dokonanie precyzyjnego opisu designu tekstu i konstruowania znaczenia w telewizyjnych serwisach informacyjnych.

Uwaga krytyczna: przytoczony materiał empiryczny jest zbyt obszerny i należało go skondensować.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka opublikowała poprawioną wersję rozprawy doktorskiej (Rzeszów 2013); ponadto jest autorką **32 artykułów** (w

tym 4 we współautorstwie) i współredaktorką 3 znakomitych monotematycznych monografii wieloautorskich wydanych w wydawnictwie Peter Lang. 16 artykułów ukazało się wiodących i wysoko punktowanych czasopismach krajowych, jak na przykład: *Germanica Wratislaviensia*, *Glottodidactica*, *Stylistyka*, *Studia Germanica Gedanensia*, *Studia Niemcoznawcze, tekst i dyskurs - text und diskurs*; jeden ukazał się w czasopiśmie niemieckim (Lista C: ERIH) *Zielsprache Deutsch*. Na podkreślenie zasługują artykuły opublikowane w monotematycznych monografiach wieloautorskich z dwóch względów: a) monografie te ukazały się w renomowanych wydawnictwach niemieckich (Olms Verlag, Peter Lang, Frank & Timme, Tectum Verlag), a kilka w znanych polskich wydawnictwach naukowych (ATUT/Neisse Verlag, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Wyd. KUL, Wyd. UMCS); b) funkcje redaktorów naukowych pełnią w nich wybitni uczeni i znawcy przedmiotu, jak np. H. Lenk / M. Vesalainen, S. Hauser / M. Luginbühl, C. Bachler, H.-H. Lüger, G. Antos, F. Grucza, Z. Bilut, M. Kita / I. Loewe. Zgodnie z podziałem tematycznym zaprezentowanym w autoreferacie można tu wymienić następujące kręgi tematyczne:

- a) metodyka i dydaktyka nauczania języka niemieckiego: w artykułach tych (II B [c] 1, 2, 10) Habilitantka nawiązuje do wybranych problemów badanych w rozprawie doktorskiej (psycholingwistyczne aspekty efektywności nauczania języka obcego); ponadto poszerza swoje analizy o nowe zagadnienia: rolę autonomii w nauczaniu i uczeniu się języka obcego (por. II B [c] 5, 7, 8), strategię uczenia się (II B 6, 18), rolę słowotwórstwa w nauczaniu języka niemieckiego (A 1, II B 9, 17) oraz problemy pracy z tekstem,
 - b) gatunki prasowe: gatunki komentarza w prasie codziennej (poz. 21), formy realizacji dyskursu medialnego (24), analizy komentarza w polskiej prasie codziennej (poz. 26, 27 i 29),
 - c) internetowe gatunki tekstu; w artykułach poruszane są problemy wartościowania w tytułach prasowych komentarzy w ujęciu kontrastywnym (15) oraz aranżacja informacji w prasie internetowej (25),
 - d) informacje jako gatunek w telewizyjnych serwisach internetowych – artykuły te nawiązują do tematyki rozprawy habilitacyjnej; analizowane w nich są format i tematyka wiadomości telewizyjnych w Polsce i w Niemczech (13), kategorie stylistyczne (wartościowanie, emocjonalność, zrozumiałość) w telewizyjnych magazynach informacyjnych w Polsce i w Niemczech (16), tendencje hybrydyzacji gatunku informacyjnego w telewizji (22) oraz multimodalność informacji telewizyjnych w perspektywie porównawczej (20, 32),
 - e) interdyscyplinarność w badaniach mediolingwistycznych (30, 31).
- Artykuły te prezentują dobry poziom naukowy, cechują się poprawnością warsztatową i świadczą o znakomitej orientacji w najnowszej literaturze przedmiotu, zarówno krajowej jak i zagranicznej; są też wyrazem dużej aktywności Autorki i międzynarodowych kontaktów naukowych. Ważną rolę

pełnią artykuły opublikowane w języku polskim, gdyż przyczyniają się do transferu wiedzy w tych nowych subdyscyplinach. Część prac jest efektem udziału w grantach i projektach badawczych. Całokształt działalności Habilitantki naszkicowany w tym punkcie oceniam bardzo wysoko, jest on wzorcowy.

Do dorobku naukowego należy zaliczyć przekład na język polski trzech artykułów z lingwistyki tekstu i mediolingwistyki.

4. Ocena osiągnięć w zakresie współpracy międzynarodowej

Pani dr Agnieszka Mac uczestniczyła w czterech grantach/projektach badawczych:

- a) 2009-2010: grant z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej na realizację projektu „Text und Stil” pod kierownictwem prof. Zofii Bilut,
- b) 2013-2015: partner naukowy w projekcie „Lingwistyka mediów” finansowanym przez MNiSzW (kierownik: dr Roman Opiłowski, Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny),
- c) 2015-2017: uczestnik międzynarodowego projektu „Medienlinguistik und Interdisziplinarität” (kierownik: prof. Zofia Bilut),
- d) od 2011: udział w międzynarodowym projekcie przy współudziale naukowców z 10 krajów „Persuasionsstile in Europa” (kierownik: prof. Helmut Lenk, Helsinki)

Ponadto była trzykrotnie stypendystką DAAD (1996/97 – stypendium semestralne w Augsburgu; 2000/2001 – roczny pobyt w Augsburgu; 2015 – jednomiesięczny pobyt naukowo-badawczy). Współorganizowała trzy międzynarodowe konferencje w Instytucie Filologii Germańskiej w roku 2009, 2014 i 2015. Habilitantka wygłosiła referaty na 16 konferencjach naukowych, w tym 7 za granicą (Helsinki [5x], Zurych, Mannheim) i 9 w dużych ośrodkach akademickich. Wszystkie wymienione tu rodzaje aktywności dotyczące współpracy międzynarodowej i naukowej oceniam bardzo wysoko, Habilitantka wypełniła je z nawiązką.

Dotychczasowy dorobek naukowy i dydaktyczno-organizacyjny Pani doktor Agnieszki Mac odpowiada kryteriom określonym w art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule [...] (z późn. zmianami)* i w pełni uzasadnia nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo.

Gdańsk, 9.02.2018

/Prof. dr hab. Andrzej Kątny/